

Katastrofe afværget

- universiteterne skal kun spare 200 mio. kroner - men sektorforskningen rammes hårdt

I stedet for at spare 400 mio. skal universiteterne *kun* spare 200 mio. kr. - fordelt ligeligt på undervisning og forskning.

Det er konsekvenserne af sidste uges finanslovs-aftale mellem regeringen og Dansk Folkeparti. Aftalen betyder at VK-regeringen tog sine "effektiviseringskrav" på universiteterne af bordet. VK-regeringens finanslovsforslag bliver dermed lig med den tidligere SR-regerings (dvs. en besparelse på 2,6 procent).

KU's rektor Linda Nielsen - som netop har indtaget sit nye kontor fra Kjeld Mølgård (fotoet) - er lettet:

"Regeringens effektivitetskrav var ren skrivebords-teori. Universiteterne er effektiviseret ind til benet efter sparerunder siden 1998. Mente de virkelig alvorligt, at der skulle presses flere ind i forelæsnings-lokaler, som allerede er proppet med 150 studerende?"

Linda Nielsen var en flittig gæst i medierne i dagene efter regeringens forslag. Og hendes forsøg på at forklare befolkningen og politikerne om de drastiske konsekvenser af VK-forslaget var formentlig - sammen med advarsler fra erhvervslivet - stærkt medvirkende til, at årets finanslov i sidste ende ikke blev en katastrofe for universiteterne.

Rektorkollegiet: Ny økonomi i 2003

Også Rektorkollegiet puster ud efter dramatikken: "Det er godt for universiteterne og Danmark, at de store katastrofer blev afværget. Hvis den tidligere SR-regerings forslag med 200 mio.'s besparelser skar ind til benet, så var VK's forslag at skære benet over ...", siger **rektor-formand Henrik Toft Jensen**. "Nu må vi se fremad. Og vi forventer da, at regeringen tager afsæt i Forskningskommissionens anbefalinger

til en ny forskningsøkonomi, så vi kan se resultater i finansloven for 2003".

Rektorkollegiet kan imidlertid blive stillet over for store dilemmaer i det kommende år, fordi Venstre og Konservative kan lægge op til en hård prioritering mellem fagområder. Det kan ske igennem en områdebudgettering, hvor politikerne fx vil yde særlig støtte til naturvidenskab og teknik, mens humaniora og samfundsvidenskab skal spare:

"Rektorkollegiet regner bestemt ikke med områdebudgettering, for hvis politikerne øremærker universitetsbevillingerne, så fjerner man jo universitetsledningens mulighed for at disponere. Men når driftsbevillingerne er i orden på alle fagområder, så er det da helt i orden at yde ekstra bevillinger, hvis politikerne gerne vil fremme bestemte fagområder ..."

Og en sådan ekstrabevilling er faktisk allerede i spil i denne finanslov, hvor naturvidenskab og teknik kan se frem til at få en god del af en særpulje på 400 mio. kr...

Side 4: den finanslov, den finanslov

Sektorforskning rammes hårdt

Som andre statsinstitutioner skal også sektorforskningsinstitutionerne spare, nogle har udsigt til besparelser på 40 pct.

Det opstår dels gennem nedskæring af basisbevillingen påføres de indtægtstab som følge af nedgang i eller bortfald af indtægtsgivende opgaver fra ministerielle styrelser. Den forskningsbaserede rådgivning, vejledning og udredning, som det er sektorforskningens opgave at levere, kan blive sparet væk.

Side 8-9: Sektorforskning

Forskningens minimalstat 2
"Problemet med disse års finanslove er tilsyneladende, at forskning og uddannelse betragtes som forbrug, ikke som som investering **LEDEREN**

Rektorkollegiet advarede 3-5
VK-regeringens første udspil til finanslov var en brutal grønthøster

Retsløs lektoransøger 6
Ansættelsesbekendtgørelsen: Dekan lavede sin egen fortolkning af en lektorbedømmelse og aflyste så besættelse af et lektorat

Sektorforskningen 8-9
Ubeskriveligt ringe, en bet for erhvervs politikken, meget let at ødelægge, siger direktører i sektorforskningen om årets finanslov

Væk med cigarkasserne 11
- men forskningsrådene kører på lavblus i årets finanslov, og fremtidsudsigterne er endnu ringere ...

Overenskomst 14
Der er indgået en aftale på undervisnings- og forskningsområdet.
FAGLIG KOMMENTAR

Kan Grundtvig lide universiteter 15
Hverken bønder eller arbejdere elsker universiteterne, og derfor har universiteter svært ved at trænge igennem, forklarer månedens **UNIVERS**

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter.

Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3

Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)
Journalist Mogens Tanggaard
(mt@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. februar 2002

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Forskningens minimalstat!

Af lektor MOGENS OVE MADSEN,
fmd. f. DJØF's UFO

"En udviklingsstrategi for videnssamfundet må baseres på en ændret holdning til vigtigheden af forskning og dermed til den prioritet, forskningsindsatsen skal have ... Dette er nødvendigt, hvis Danmark skal bevare sin velfærd og sin status som videnssamfund, og hvis Danmark skal blive førende på viden- og IT-området".

Sådan lød et af Forskningskommissionens hovedbudskaber fra september. Kommissionen anbefalede, at Danmark årligt øger sin investering i forskning, så at der i 2010 anvendes 3% af BNP på forskning. Kommissionen var nået frem til, at det samfundsøkonomisk optimale forskningsniveau er 2-4 gange større end det, der i dag faktisk investeres!

Ikke mindst på den baggrund havde vi store forventninger til indholdet i den efterfølgende finanslovsproces. Første skridt mod lysere udsigter for forskningen i Danmark blev taget med genopretningsprojektet i Finansloven for 2001.

Næste skridt ville så være, at der blev sat perspektiv på udvikling for de kommende år. Ikke mindst på baggrund af den positive modtagelse, som Forskningskommissionens rapport fik i den politiske offentlighed.

MEN NEJ! For et halvt år siden foreslog SR-regeringen med sit finanslovsforslag at sende grønthøsteren hen over universitetsområdet. Og i VK-regeringens første udspil var det meningen at sætte grønthøsterens knive endnu længere ned, svarende til en besparelse på over 700 mill. kr. frem til år 2005.

Dette katastrofale udspil blev heldigvis afværget. Dels protesterede universiteternes ledere straks, men det var først da besindige forskningsledere fra store private firmaer også slog alarm, at der skete noget. Finansministeren trak forslaget om besparelser på universiteterne tilbage (se side 4: "En politisk fodfejl").

Det ser således ud til, at universiteterne slipper ud af årets finanslov med status quo i forhold til den tidligere SR-regerings spareforslag på 200 mio. kroner. Universiteterne kan således ånde lettet op i øjeblikket, men finansloven er ret beset ikke noget godt resultat, hvis man tænker på, at der ikke kom nogen flerårsaftale og ro til at planlægge - som VK ellers talte om i valgkampen. Og Forskningskommissionens anbefalinger på økonomisiden, som peger fremad, har regeringen slet ikke skelet til.

Vi skal altså igennem det samme nervepirrende cirkus igen næste år! Den måde, som regeringen greb sagen an på i år, indgyder ikke optimisme - tværtimod. Folk med lidt hukommelse fornemmer måske, hvorledes ånden fra Haarder i 80'erne igen er ved at snige sig ind i regeringskorridorene?

Mens universiteterne slap med skrækken i denne omgang er situationen noget anderledes for **sektorforskningens fremtid**, som ikke bare rammes af grønthøsterens nedskæringer, men også af de ekstra beskæringer i miljø- og energisektoren, i ulandsbistanden samt i reduktionen i Råd og Nævn (se artiklerne s. 8-12). Disse reduktioner er ikke sagligt, men politisk begrundede - og en del af VK-regeringens ideologi.

Forskningsrådene er et usikkert og uafsluttet kapitel. Mens rådssystemet anbefaler et volumen på 1.400 mio. kroner, så har regeringen spillet ud med det halve. Der kan dog falde en ekstra luns af fra særpuljen på 400 mio. men man er langt fra et reelt ambitionsniveau.

DProblemet med de danske finanslove er tilsyneladende, at **alle aktiviteter betragtes som forbrug og ikke som investeringer**. En sådan minimalstatslig strategi er ikke hensigtsmæssig.

Der burde være en række forudsætninger på universitets- og forskningsområdet opfyldt for en finanslov, der kan leve op til de erklærede mål om "at bevare velfærden ved at udvikle videnssamfundet":

- Mulighed for en langsigtet planlægning. Det indebærer rummelige, langsigtede økonomiske rammer for universiteterne. Denne forestilling blev faktisk erkendt med sidste års genopretningsforsøg i finansloven. I de førstkommande år er den helt store opgave at sikre et passende generationsskifte. Dette indebærer, at der i en overgang på 5-10 år er brug for en ekstraordinær indsats for at gennemføre en overgang til yngre forskere på læreanstalterne.

- De enkelte sektorinstitutioners opgaver og fremtid må fastlægges, så sektoren ikke skal leve i usikkerhed og med mistænkeliggørelse. Og denne øvelse skal vel at mærke ikke ske som en *nedsparring*, hvor forskningsvolumen forsvinder.

- En attraktiv karriere-struktur. Antallet af løstansatte ved universiteterne falder ikke, som det var hensigten med stillingsstrukturen. Vejen til en fast stilling på et universitet er fortsat for lang og kringlet. En finanslov må sikre, at især de unge forskere snarest tilbydes bedre vilkår og muligheder.

- En attraktiv løn til de forskeransatte i den offentlige sektor. Vi er overraskede over, at organisationerne skulle presse så voldsomt på Finansministeriets Personalestyrelse for at få de Ph.D.-studerende over på AC-lønskala med tilhørende tillæg, således som det netop er sket ved OK02-forhandlingerne. I finanslovmæssig forstand skal der være mulighed for at kombinere undervisningsmidler og basisforskningsmidler på en måde, der skaber flere fast stillinger på universiteterne.

Rektorkollegiet tændte alle advarslamps

VK-regeringens finanslov var en hensynsløs grønthøster på både uddannelsestaksametre og på basismidler til forskningen, sagde universitetsrektorerne om det forslag, som blev afværget i sidste øjeblik

Rektorkollegiet samlet til krisemøde dagen efter, at VK-regeringens grønthøster var offentliggjort:

1. række fra venstre: Henrik Toft Jensen (RUC), Linda Nielsen (KU), Niels Chr. Sidenius (Aarhus), Bent Schmidt-Nielsen (KVL) og Lars Pallesen (DTU).
2. række fra venstre: Jan Bajer Schmidt-Sørensen (HH-Århus), Jens Krogsgaard-Larsen (DFH), Jens Oddershede (SDU) og Finn Junge Jensen (HH-Kbh).
Fraværende var Caspersen (AUC) og Lars Henrik Schmidt (DPU)

VK-regeringens forslag til finanslov var en brutal grønthøster. Universiteternes bevillinger beskæres med 400 mio. kr. eller omkring 6 procent i 2002. De samlede bevillingsfald på universiteter (2001-2002) bliver på knap 400 mio. kroner fordelt på 180 mio. på uddannelses-taksametre, 185 mio. til forskningsområdet og ca. 30 mio. på diverse.

Rektorkollegiet havde rødglødende regnemaskiner og tændte alle advarslamps, da regeringens forslag til grønthøster blev offentliggjort d. 29. januar.

Nu blev grønthøsterens skær hævet, besparelserne blev halveret, og Rektorkollegiets formand Henrik Toft Jensen kunne bagefter konstatere:

"Selvfølgelig kunne den endelige finanslov være meget bedre for universiteterne, men nu er katastrofen da afværget. I stedet for 400 mio. skal vi kun spare 200 mio. kroner".

Besparelser truer i 2003-2005

Men fremtiden er usikker. Det fremgår af Rektorkollegiets nærlæsning af Videnskabsministeriets tekniske gennemgang af finanslovsforslaget. Heraf fremgår det helt usminket, at den generelle procentbesparelse på uddannelsestaksterne bliver på 8,5 pct. i 2003, 11,3 pct. i 2004 og 14,4 pct. i 2005.

Og forskningsområdet udsættes for samme besparelse, konstaterer Videnskabsministeriet, men peger så på, at der

her er særlige aftaler, fx vedrørende en flerårsaftale i forlængelse af udviklingskontrakterne (84,5 mio. kr.) m.m.

Rektorer: Besparelser rammer studenterne

Regeringen ville skære 180 mio. på uddannelses-taksametre i 2002. Bevillingsfaldet skulle samlet være på knap 6 pct.

Henrik Toft Jensen kaldte nedskæringerne på universitetsområdet for "helt uforsvarlige" set i lyset af, at regeringen taler om, at uddannelse og viden er forudsætningen for Danmarks velstand og velfærd:

"En nedskæring på knap 6 procent på uddannelses-taksametrene betyder alt andet lige et fald i uddannelsernes kvalitet. Regeringens såkaldte 'effektivitetsbesparelser' på uddannelsesområdet får nogle meget direkte konsekvenser for de studerende: flere studerende pr. hold, mindre vejledning, færre kursusuger, mindre valgmulighed, mere selvstudium m.m.", sagde Toft Jensen. "Danmark lå allerede før denne uhornt store besparelse væsentligt under gennemsnittet for OECD-landene, når det gælder investeringer i universitetsuddannelse pr. studerende. Vi kan simpelthen ikke sikre, at der uddannes gode kandidater for de midler som nu stilles til rådighed".

Tek-nat-fagområder får ekstra

Teknisk set blev alle alle universiteter

udsat for samme grønthøster, men konsekvenserne var alligevel forskellige for de enkelte hovedområder: **Humaniora, samfundsvidenskab og sundhed** fik høstet ca. 200 mio. men fik ikke noget retur.

Til gengæld kunne **Teknik og naturvidenskab** se frem til at få noget ekstra. Og det kan de fortsat, iflg. den endelige aftale: Tek/nat -områderne får nemlig andel i 400 mio.' særpuljen. Rygterne siger +100 mio. kroner af regeringens 400 mio.'s særpulje.

Så for enkelte, udvalgte fagområder kan finansloven gå hen og blive ganske god ...

jø

KU-naturvidenskab hårdest ramt

Hårdest ramt af årets finanslov bliver måske det naturvidenskabelige fakultet på KU, som har oplevet konstante beskæringer i de senere år og skal spare i alt 23 mio. kroner i år, fortæller dekan Henrik Jeppesen:

"Dels er der denne besparelse og dels oplever vi en nedgang i taksameterindtægter. Besparelserne går ud over alle fagområder. Vi klynker ikke, der bliver ikke dekreret stillingsstop - men vi kan nøgternt konstatere, at institutterne får meget svært ved at samle penge sammen til at foretage nybesættelser af stillinger. Der kommer meget få unge forskere ind i de kommende år ...".

"En politisk fodfejl"

Store G-dag ramte universiteter og forskning hårdt. Men erhvervslivet slog alarm, og redningsplanken kom fra den mest uventede side: Dansk Folkeparti

den finanslov, den finanslov

Omprioriteringer og effektivitetsbesparelser. Vi skal finde penge til skattestop, sygehuse og til de ældre, som vi lovede under valgkampen. Og pengene må findes andre steder. Omprioriteringer og effektivitetsbesparelser. Vi skal finde penge til skattestop, sygehuse og til de ældre, som vi lovede under valgkampen. Og pengene må findes andre steder.

Om og om igen. Finansministeren sagde det. Statsministeren sagde det. Og så sagde alle ordførerne det også. Helt de samme ord, igen og igen. Budskabet var ikke til at tage fejl af, alle dele af den statslige sektor minus hæren og politiet måtte være med til at betale. Også universiteter og forskning.

De messede det samme mantra, om og om igen.

Og så, fire dage efter store G-dag - for Grønthøsteren - kom der en lille sprække. Om fredagen var detaljer til forhandling. Og seks dage efter - om mandagen - hed det sig pludselig, at der var sket "en politisk fodfejl": Det havde aldrig været meningen at spare på uddannelsesområdet ...

Det var en total kovending og en udlevering af undervisningsminister Tørnæs og videnskabsminister Sander. Ikke nogen elegant entre for to nye ministre, som ikke fik vist - nærmest modbevist - at de ville slås for deres ministerområder. Hvad var der sket?

Første reaktioner på store G-dag

Finansloven blev offentliggjort tirsdag d. 29. januar. Universitetsuddannelserne og -forskningen skulle bære deres del af regningen til sygehuse og ældre, hed det sig i G-dagens omkvæd. Det betød, at der skulle spares knap 400 mio. kr. eller omkring 6 procent i 2002: 180 mio. på uddannelserne og 185 mio. til forskningsområdet m.m.

Universiteterne var bestyrkede og chokerede, for man havde vitterlig ikke regnet med, at regeringen ville præsentere besparelser, som var værre end SR-regeringens 2 procents nedskæringer. Men VK-regeringen strammede skruen til noget der lignede 5,6 procent. Regeringens strategi var helt åbenbart at melde hårdt ud, for at præsentere finansloven som en "revolution" over for den tidligere regerings solderi i den offentlige sektor. Det var et signal, som skulle tilfredsstille de liberale vælgere.

Rektorkollegiets formand, **Henrik Toft Jensen**, fordømte ikke, det gør man ikke, hvis man vil være gode venner med magten. Han nøjedes med at "undre" sig: "Man skulle tro, at der er tale om en fejltagelse. Det virker som om regeringen

har besluttet, at Danmark nu skal miste konkurrence-evne".

Og formanden for Danmarks Forskningsråd, **Søren Isaksen** - som er en besindig og respektabel mand fra den private sektor - kaldte det "gamling med vidensambundet": "Der signaleres et langtidsbillede, som er katastrofalt med fortsatte beskæringer, der ender i 9 pct.'s nedskæring om fire år. Det er meget lidt fremtidsrettet. Vækstgrundlaget for vidensambundet er truet, og specielt den højteknologiske industri vil i årene fremover stå i fare for ikke at kunne rekruttere forskere her i landet".

Koncernchefen og konfirmanden

De videregående uddannelser og forskningen skal være med til at betale regningen, lød de spredte svar fra regeringens talsmænd. *Omprioriteringer og effektivitetsbesparelser. Vi skal finde penge til sygehuse og til de ældre, som vi lovede under valgkampen.*

Og selveste finansministeren var dagen på selveste G-dag indkaldt til TV's krydsild om noget så sjældent som "universiteter". **Thor Petersen**, som i en blanding af *managementkonsulent* og *patriarkalsk koncernchef* forklarede, at universiteterne skam kan effektiviseres og rationaliseres gennem en ny ledelsesstruktur a la DTU. Uden besværlige detaljer, sådan.

Dagen efter blev forklaringen udvidet med, at universiteternes økonomi og styring ville få det meget bedre, når de får selveje og dermed større økonomisk disponibilitet. Forklarede Venstres uddannelsespolitiske ordfører, **Kristian Jensen**. Over for sin direkte opponent - KU's nye rektor Linda Nielsen, der efterlyste konkrete besparelsesemner, for universiteterne er skåret ind til benet - kom han ikke med særlige bud. Han lignede nærmest en konfirmand, der havde lært dagens mantra-tekst udenad (*i TV-avisen d. 30. januar*).

Venstre-ordføreren afdramererede, at besparelserne var så alarmerende som universiteterne pegede på, for der var indbygget en *take-and-give*-effekt. Der er rigtigt nok et samlet rationaliseringskrav på 350 mio. kroner, men universiteterne fik jo 400 mio. kroner retur fra en særpulje til forskning og IT! Det var en håndtering af virkeligheden, som kun politikerne - og i hvert fald ikke forskere - kan tillade sig, for fakta er, at kun en mindre del af de 400 mio. kan gå til universiteterne, jf. regeringens fem særlige prioriteter.

Og KU-rektoren **Linda Nielsen** ven-

lige karakteristik faldt da også prompte: "Skrivebordsteori" ...

Venstre-ordføreren måtte dog medgive, at finansloven for de kommende år (2003-2006) ikke gav positive signaler: 2002 var bare "et mellemår", hvor den nye regering skal danne sig et overblik, for derefter at handle, prioritere, hvad der er vigtigt og uvigtigt.

"Mellem-året" var den første åbning i regeringens mantra. Og der skulle komme flere.

Pressen og erhvervslivet

Dagen efter - bare to dage efter G-dag - voksede sagen i pressen, idet store firmas forskningschefer udtalte sig kraftigt imod regeringens nedskæringer (på Politikens forside). NOVO, Lundbeck og Danfoss frygter, at Danmark sakker agterud, hvis regeringens massive sparekrav blev gennemført.

Det var ikke omsorgen for humaniora og samfundsvidenskab, men for de teknisk-naturvidenskabelige felter, som alarmerede den private sektor:

"Vi kan mærke, at universiteterne gennem de seneste år er blevet udsultet. Vi havde håbet, at den nye regering ville rette op på de dårlige forhold. Men det gør de indtil videre ikke, og det er stærkt bekymrende. Bedre uddannelser er en investering i fremtiden. Det er her vi skal hente vores skatteindtægter ...", sagde Børge Diderichsen, NOVO's forskningschef.

De udfald fik videnskabsministeren på banen for første gang. I Politiken henviste han til *mellemåret*: "Jeg vil gerne imødekomme opfordringen fra erhvervslivet og se, om vi kan finde flere penge på næste års finanslov. Men vi er nødt til at spare for at leve op til vores løfter om skattestop, bedre sygehuse, hjemmehjælp og bedre barselsordninger", sagde Helge Sander ud fra det efterhånden kendte mantra. Men ministeren forstod ikke universiteternes aktuelle bekymringer:

"Vi har udstukket nogle klare rammer, og nu er det op til de enkelte områder at udmønte besparelserne mindst hårdt. Samtidig har universiteterne jo mulighed for at søge midler fra vores nye forskningspulje på 400 mio. kroner ..."

Fredag tidligt om morgenen havde også arbejdsgiverne fra Dansk Industri forstået signalet fra de store erhvervs virksomheder. Nu advarede **DI's Bjarne Lundager Jensen** også mod besparelser, og blev refereret i den tidlige morgenradio.

KU's Linda Nielsen kom på morgen-TV. Ind imellem madopskrifter, vejrudsigter og small-talk med kendte menne-

sker optrådte hun sammen med NOVO-forskningschef Diderichsen mod Venstres uddannelsesordfører **Hanne Severinsen**. Linda Nielsen sagde, at der ikke kan spares mere på universiteterne uden at det går ud over studenterne. Og Diderichsen sagde igen, at erhvervslivet ikke kan blive ved med at holde til disse besparelser, vi mister unge forskningstalenter og konkurrenceevne.

Severinsen prøvede behjertet at sætte automatpilot på mantraet: "Omprioriteringer og effektivitetsbesparelser". Men modparterne - og Venstre kan altså ikke lide, at erhvervslivet pludselig står som Danmarks liberale partis *modpart* - havde en god sag, så Severinsen var mindre behjertet end sine skråsikre partifæller, managementkonsulenten og konfirmanden. Hun sad uroligt i sædet; håbede interview'et snart var slut. For dog at slippe nådigt ud af seancen, blev hun nødt til at sige, at man måtte se nærmere på sagen.

Severinsen var i et stort dilemma. Hun havde under valgkampen dømt SR-regeringens 200-400 mio. kroner til forskningen som "for lidt", til 800 mio. kroner (fx i FORSKERforum september). Og nu skulle hun forsvare besparelser, som var dobbelt så store!

Hun var ikke eneste ordfører i det dilemma. Regeringens spidser - finansminister Thor Pedersen, statsministeren Fogh Rasmussen og økonomiminister Bendtsen - havde suverænt topstyret hele finanslovsspillet, og de menige folketingsmedlemmer - inklusive ordførere på de enkelte områder - var blevet holdt i lige så stor uvidenhed som resten af befolkningen.

Regeringstoppens strategi med total topstyring af politikfastlæggelsen, med selektive udmeldinger til pressen, med fastlæggelse af mantraer uden at konferere med baglandet havde skabt frustration og harme blandt de menige VK'ere på Christiansborg.

Spindoktor'ismens selvmål

Regeringstoppens strategi med den meget bevidste mediestyling - gennem spindoktorer - led i samme proces sit første nederlag. Efter suverænt at have guidet journalist-korpset igennem regeringens første måneder uden skrammer, viste spindoktor'ismen sine begrænsninger. Det var indtil da lykkedes spindoktorerne at få journalistkorpset til at hoppe i med begge ben på de lunser, som blev lagt selektivt ud.

Disse lunser med mulige brudstykker til en finanslov - fx at forskningen skulle tilføres 400 mio. kr. - blev smidt ud til det

nyhedshungrende korp, som åd dem uden at koble den styrede information sammen med det nødvendige modspørgsmål: Om tilførslen var en del af en *take-and-give*?

Det var lykkedes spindoktorerne at få pressen til at acceptere, at hvert eneste minister har fået indlagt et filter, når man vil tale direkte med magtens mand. Når man f.eks. vil interviewe videnskabsministeren, får man at vide, at man skal anmelde sig hos ministeriets pressechef. Her er FORSKERforum for en måned siden blevet skrevet op på en liste uden resultat. Efter mange mundtlige og skriftlige rykkere blev det endelig aftalt, at Sander skulle ringe tilbage for et interview om finansloven fredag kl. 16.30 eller 18.15, og så var det ganske vist, forsikrede pressechefen. Men ministeren ringede aldrig tilbage.

En anden side af spindoktor'ismen er så, at topstyringen og lukketheden også gælder de menige VK-politikere, som ikke tages med på råd og som må høre om deres egen regerings politik i pressen. Det sætter de meniges loyalitet på en meget hård prøve, for de vil også gerne bestemme og eksponeres i pressen.

Beklagelige svipser og politisk fodfejl

Lørdag aften var der et interessant mellem-spil. TV-nyhederne viste et klip fra valgkampen, hvor **statsminister Fogh Rasmussen** var til valgmøde på en handelsskole i Frederikshavn. Her lovede han forbedringer. Men finansloven pålagde handelsskolerne en besparelse på 91 mio. kroner!

Den måtte statsministeren så æde i sig. Han kaldte det "en beklagelig svipser", som skulle blive rettet. Nu var der for alvor kommet hul igennem regeringens mantra.

Men det skulle blive endnu større.

Om det var Morgen-TV's skyld får vi aldrig at vide. Men fredag aften kom den højst uventede melding så fra **Dansk Folkeparti**, som krævede, at regeringen opgiver at spare efter grønthøstermetoden på uddannelsesområdet; Hvis Pia Kjærsgaard skal være en del af regeringens flertal i Folketinget, skal regeringen argumentere for hvert enkelt sparekrav! DF var med på at spare på aftenskoler, daghøjskoler og den fri ungdomsuddannelse. Men ville friholde videregående uddannelser, erhvervsskoler og handelsskoler.

Uden Dansk Folkepartis stemmer for besparelser på uddannelserne ændrede regeringens signaler sig på et øjeblik: "Der er sket en politisk fodfejl. Det har aldrig været meningen at spare på uddannelserne", hed det pludselig - efter at regeringen havde messet de modsatte mantraer i seks dage.

Regeringens hovedløse grønthøster havde lidt nederlag.

Til Politiken og i Morgen-TV fortalte anonyme kilder, at der faktisk var problemer med mantraet hele tiden; i regeringens top og blandt menige VK'ere havde der faktisk været kritiske røster af besparelser på universiteterne, men de var ikke trængt igennem. Undervisningsminister Ulla Tørnæs skulle således flere gange have banket i bordet på ministermøder i protest mod besparelserne - selv om Tørnæs var på barsel siden nytår ...

Så at der har været intern kritik er nok en historie, som er plantet af en spindoktor. For at efterlade indtryk af, at der skam er fornuft og demokrati i toppen af regeringen. Og at der bare er sket en fodfejl ...

Retsløs lektoransøger

Så kom den første sag om en dekan, der - uden at være fagkyndig - kørte et bedømmelsesudvalg positive lektor-bedømmelse over. Det handler om en helhedsvurdering, forklarer dekanen - mens ansøgeren nu står på gaden efter seks års karriere på Århus Universitet ...

To gange søgte adjunkt SM et lektorat i italiensk. To gange blev han kendt kvalificeret. Og to gange valgte dekanen ikke at besætte stillingen. Første gang - i 1999 - lød begrundelsen, at stillingen ikke ville blive besat "på det foreliggende grundlag"; SM blev tilbudt en midlertidig amanuensis-stilling. Anden gang - i 2001 - lød begrundelsen, at der var "fornyede overvejelser om den økonomiske situation". Og pludselig såede dekanen også tvivl om SM's kvalifikationer på trods af bedømmelsesudvalget positive bedømmelse.

Sagen har mange principielle aspekter, konstaterer tillidsmanden på AaU-humaniora, **Erik Strange Petersen**: "Adjunkter er groft sagt 'retsløse'. Det kan godt være, at der i dette tilfælde er opslået et ledigt lektorat, og at adjunkten findes kvalificeret. Men dekanen kan i praksis blokere en ansættelse uden at leve op til kravene om faglige-saglige begrundelser. Og hvor den unge forsker havde satset på en forskerkarriere på universitetet, så står en 40-årig ph.d.'er og adjunkt nu på gaden med et begrænset arbejdsmarked i italiensk sprog..."

Dekanen underkendte bedømmelse

Dekan Bodil Due på Aarhus' humaniora får med sagen tvivlsomme ære at være den første, som *klokkerent* bekræfter kritikken af de nye ansættelsesbekendtgørelse. Kritikken går dels på, at bedømmelsesudvalget kun skulle erklære ansøgere kvalificerede, men at der ikke er krav om rangordning af ansøgerne efter kvalifikationer. Og dels på, at dekanen har bemyndigelse til at fortolke bedømmelsen samt vælge blandt de 'kvalificerede' med mere eller mindre faglige-saglige begrundelser.

Og dekanen brugte netop sine nye magtmidler til at underkende den faglige bedømmelse?

"Nej", svarer dekan Bodil Due, der dog ikke vil kommentere den konkrete personsag: "Min opgave er overordnet at vurdere en stillingsbesættelse. Når jeg har modtaget en bedømmelse, skal jeg ud fra en helhedsvurdering tage stilling til, om der skal ske en ansættelse eller ej. Og i det sidste tilfælde skal jeg begrunde, hvorfor jeg ikke ansætter. Og det er hvad der er sket".

Dekanen: Helhedsvurdering

Dekanens begrundelse for ikke at besætte stillingen var dels henvisning til fakultetets økonomiske forhold og i det faglige. Dekanen fortolkede bedømmelsen sådan,

at SM ikke havde dokumenteret de nødvendige forskningsmæssige kvalifikationer. *Men er det dekanens opgave at læse forbehold ind i en bedømmelse?*

"Dekanen skal ud fra et helhedsbillede begrunde, hvorfor dekanen ikke ansætter. Og det er, hvad der er sket her"

SM er to gange blevet kendt kvalificeret, og to gange har dekanen valgt ikke at besætte stillingen. *Er det ikke at snyde ansøgeren, når dekanen bruger økonomien som begrundelse, men kort tid efter opslår italiensk et adjunktur?*

"Der skal foretages en helhedsvurde-

ring og situationen kan jo ændre sig over tid. Og det er sket i den pågældende sag. Det nye adjunktur er på et andet fagområde på italiensk end det lektorat, som SM søgte", siger Bodil Due. Hun henviser til, at de to ansættelsessager med SM er behandlet af den tidligere dekan og af hende, samt at dekanerne har rådført sig med to forskellige fakultetsråd og to forskellige institutledere.

Dårlig planlægning?

Set udefra ligner det dårlig planlægning og ledelse, når man to gange opslår et

Klage: Hvad må dekanen?

lektorat og to gange ikke besætter stillingen?

"Jeg synes, det er ansvarsfuld ledelse og beslutningsmyndighed at tage bestik efter situationen. Man opslugte lektorater, men efter at bedømmelsen var sket og efter at jeg havde rådført mig til forskellig side, viste det sig, at det ikke var, hvad faget havde brug for".

Er det ikke at snyde SM?

"Som sagt, det er ansvarsfuld ledelse. Men i den konkrete sag kan jeg da beklage, at det ikke var muligt at ansætte".

Retsløshed?

Tillidsmand Strange Petersen medgiver, at dekanen har meget vidtgående beføjelser. Med den nye ansættelsesbekendtgørelse i hånden har dekanen den beslutende myndighed. Han mener imidlertid, at ansættelsesbekendtgørelsen er meget kritisabel, fordi dekanen kan handle vilkårligt og ikke behøver at begrunde sine handlinger nærmere. I den konkrete sag kan tillidsmanden således pege på en manglende saglighed i fremgangsmåden:

"Dekanen underkender bedømmelsesudvalgets vurdering ved at læse forbehold ind i en ubetinget positiv bedømmelse. Begrundelsen og fremgangsmåden forekommer vilkårlig og usaglig", siger Erik Strange Petersen.

Dekanen afviser beskyldninger om retsløshed, dekanen kan ikke vilkårligt gå ind i bedømmelsesudvalgets arbejde: "Slet ikke. Det ligger i bekendtgørelsen, at der ved siden af den fagkyndige bedømmelse også skal tages stilling til helheden, når der skal besættes en fast stilling".

SM må starte forfra

"Det er underligt, hvordan alt er foregået bag lukkede døre og med skjulte dagsordener. Jeg ved stadig ikke, om det er fordi de ikke vil have MIG som person, om det er en reel faglig omprioritering - og så skulle de vel have foretaget den for lang tid siden - eller om det er en fakultetsintrige. Det er lidt ynkeligt; ingen er ærlige, og ingen fortæller mig noget, for alle har tilsyneladende et eller andet i klemme", fortæller SM, der står uden arbejde d. 1. februar efter at have været ansat som underviser og forsker siden 1995:

"Jeg må nu starte forfra, for jeg gør mig ingen forestillinger om, at jeg har en karriere foran mig på det fakultet.

Men behandlingen af mig er da ikke et godt signal for de yngre. Og jeg har da også mødt flere, som er noget chokerede, men af gode grunde holder de en lav profil ..."

jø

- og har en løstansat et opsigelsesvarsel efter seks års ansættelse, lyder to spørgsmål til sagen om den forsmåede ansøger SM

Har dekanen - som ikke er fagkyndig - ret til at overhøre bedømmelsesudvalgets vurdering "kvalificeret", har dekanen ret til at indlægge sine personlige fortolkninger af bedømmelsen, sådan at den bliver til, at SM ikke dokumenterer tilstrækkelige kvalifikationer ("*han har ikke færdiggjort et større skriftligt værk*") og kan dekanen afvise at stillingen besættes på den baggrund.

Sådan lyder det centrale spørgsmål i den klage som DM i oktober sendte til Undervisningsministeriet over dekanens overtrædelse af regler for stillingsbesættelser samt over flere forvaltningsfejl i ansøger SM's sag.

Forvaltningsmæssigt klages der over flere forhold, bl.a. at dekanen har afholdt underhåndsmøder med underhåndsmøder med studielederen, som tilfældigvis også var medlem af bedømmelsesudvalget, samt med institutlederen. Vejledningen for bedømmelsesudvalg angiver ikke, at sådanne underhåndsmøder kan indgå i en bedømmelse, men man ved i øvrigt ikke, hvad der er foregået på disse møder, for der er ikke taget referat af herfra (hvilket forvaltningsloven kræver).

Dekanen: Vi lyver ikke

DM har klaget over, at dekanen forsinket orientering af SM ved ikke straks at

Ministerie-smøl:

DM klagede i oktober over behandlingen af SM til Undervisningsministeriet. Først tre måneder efter at klagen var modtaget, efter flere rykkere og efter at sagen var overflyttet til Videnskabsministeriet - og efter FORSKERforums efterlysning - begyndte ministeriet at behandle sagen. Det gjorde man ved at sende den til høring på Aarhus Universitet!

Når der engang kommer en kommentar herfra og senere en afgørelse fra ministeriet, er SM aldeles forhenværende.

fremsende ansættelsesudvalgets bedømmelse af SM, som ansættelsesbekendtgørelsen kræver. Sandheden - som SM får oplyst gennem aktindsigt - er imidlertid, at fakultetet fortier, at fakultetet havde bedømmelsen d. 8. april, men på trods heraf meddelte fakultetet den 7. maj, at bedømmelsen er forsinket. Lyver fakultetet?

"Vi lyver ikke! Men der går noget tid med legalitetskontrol og man taler da med bedømmelsesudvalgets formand m.m. I bedømmelser kan der være ting, som i første omgang ikke er i orden, at elementer ikke er grundigt nok belyst eller for stor indforståethed e.l. Men der må selvfølgelig ikke gå for lang tid", siger Bodil Due.

SM fik først den fagkyndige bedømmelse 3 måneder efter (d. 28. juni). Er det for lang tid?

"Jeg medgiver, at den fase blev for lang, men det var en vanskelig sag ...".

Kan man ikke mistænke dekanen for at ville bruge 3-måneders periode til at vinde tid og lægge pres på bedømmelsesudvalget for at få ændret bedømmelsen?

"Jeg har ingen kompetence til at blande mig i bedømmelsen og det ligger mig fjært! De sidder alene med det fagkyndige ansvar, jeg med helheden, som sagt ..."

Opsigelsesvarsel efter seks års løse ansættelser?

Over for Aarhus Universitet prøver DM også at gøre et ansættelsesmæssigt ansvar gældende, så SM omfattes de almindelige opsigelsesregler.

Han har siden 1995 været ansat i tidsbegrænsede stillinger, primært med faste undervisningsopgaver. Når én ansættelse løb ud gik han over i en anden stillingskategori uden afbræk. Han havde således en forventning om, at indtil en opsigelse blev varslet, var han ansat og havde optjent et opsigelsesvarsel på 4 måneder. Men han har aldrig modtaget en opsigelse, så selv om SM ikke har fået noget nyt ansættelsesbrev fra 1. februar, så fortolker fagforeningen det sådan, at han har ret til fire måneders løn.

Det krav har Aarhus ikke svaret på.

Sektorforskningen rammes dobbelt

Nedgang i rekvirerede opgaver betyder store indtægtstab for sektorforskningen

Som andre statsinstitutioner skal også sektorforskningsinstitutionerne spare. Men ud over selve besparelsen på basisbevillingen påføres sektorforskningsinstitutionerne yderligere indtægtstab som følge af nedgang i eller bortfald af indtægtsgivende opgaver fra ministerielle styrelser. Den forskningsbaserede rådgivning, vejledning og udredning, som det er sektorforskningens opgave at levere, bliver simpelthen ikke efterspurgt af statsadministrationen i samme grad, som før besparelserne blev bebudet.

Forholdet kan også udtrykkes på en anden måde: Ved at spare på indkøb af viden og rådgivning kan én styrelse så at sige eksportere nogle af sine sparekrav til en sektorforskningsinstitution - og således undgå at fyre egne medarbejdere eller i hvert fald formindske antallet af fyresedler.

Besparelser på 40%

Dette er ikke et skrækszenario, men en virkelighed, skabt i kølvandet på regeringens pludselige sparekrav til hele statsadministrationen. "Allerede nu ser vi eksempler på det. Det rammer hårdt, når man tager i betragtning, at i gennemsnit over halvdelen af vores omsætning kommer fra eksternt finansierede opgaver" siger **Niels Elers Koch**, formand for *Sektorforskningens Direktørkollegium, SEDIRK*, og selv direktør for sektorforskningsinstitutionen *Forskningscentret for*

Skov & Landskab, FSL.

Foreløbige skøn over størrelsen af besparelserne fortæller, at de ligger i intervallet 5-40% for de enkelte sektorforskningsinstitutioner. Dertil kommer, at fx

Der findes i alt 39 sektorforskningsinstitutioner fordelt på samtlige ministerier. Heraf er de 29 egentlige forskningsinstitutioner. De resterende 10 er såkaldte abm-institutioner (arkiver, biblioteker og museer).

Sektorforskningen tegner sig for 14% af det offentlige forskningsbudget i 2001.

De 29 egentlige sektorforskningsinstitutioners omsætning består af basisbevillinger (i gennemsnit ca. 45%) på Finansloven og af eksternt finansierede opgaver (ca. 55%).

I Miljø- og Energiministeriet skønnes besparelserne at medføre følgende afskedigelser:

Skov- og Naturstyrelsen	105
Miljøstyrelsen	53
Kort- og Matrikelstyrelsen	75
GEUS	17
DMU	18
FSL	12
Departementet	4
Klagenævne	4

Energiforskningsprogrammet er reduceret fra 114 mio. kr. til 40 mio. kr., *Udviklingsprogrammet for Vedvarende Energi* er reduceret fra 131 mio. kr. til 0 kr., og at i øvrigt mange programmer i Forskningsrådene hører op, bl.a. hele det *Strategiske Miljøforskningsprogram, SMP*.

Alle de sædvanlige kilder tørrer kort sagt ud. Og som for at føje spot til skade risikerer der også at komme et stort hul i bevillingerne fra EU i forbindelse med overgangen fra det såkaldte 5. til 6. rammeprogram.

Knap 300 fyres

Kochs eget forskningscenter skal spare 12 procent: "I Miljøministeriet som helhed er reduktionen af årsværk drastisk, men vi forsøger på alle mulige måder at undgå fyringer gennem frivillig aftræden, stop for genbesættelser og lignende".

I øvrigt står hele sektorforskningen over for en grundig gennemgang, hvor det ifølge regeringsgrundlaget konkret skal undersøges, om der kan overføres midler fra sektorforskningen til den fri forskning. Danmarks Forskningsråd står for undersøgelsen, som formanden for SEDIRK ser frem til.

"Vi har en god dialog og et godt samarbejde med Danmarks Forskningsråd og universiteternes Rektørkollegium om, hvordan vi kan gribe denne udfordring mest konstruktivt an," siger Niels Elers Koch.

mt

Bevidstløst og ubeskriveligt ringe

Direktøren for GEUS har ikke meget til overs for *måden*, besparelserne gennemføres på

"Man kan selvfølgelig ikke indvende noget imod, at noget skal være mindre, hvis der er færre penge til rådighed. Men man kan have noget imod, at det gøres så bevidstløst, dvs. uden en vurdering af hvad der er mere vigtigt, og hvad der er mindre vigtigt."

Sådan kommenterer **Martin Ghisler**, direktør for *Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, GEUS*, den brutale grønthøstermetode, som regeringen anvender over for statsadministrationen for at få finansloven til at hænge sammen.

Vidensnedbrydning

"Jeg synes, det er underligt, at geologiske undersøgelser, der giver forsknings- og overvågningsmæssige input til så vigtige ting som vandmiljø og olie-, gas- og mineralefterforskning, altså alt sammen samfundsrelevante og nyttige discipliner ... at sådanne undersøgelser skæres ned

efter en grønthøstermetode på lige fod med alt muligt andet. Det er sådan set min værste anke. Det er en meget dårlig idé at skære ned på den vidensopbygning, vi står for på miljøområdet, især forgiftningen af grundvandet. Industrien interesserer sig kun for disse emner så længe, der er penge at tjene," konstaterer en forundret direktør.

På GEUS betyder besparelserne, at der skal skæres mellem 15 og 20 årsværk væk over årene 2001 og 2002. I 2004 og 2005 skal der skæres yderligere 30 årsværk væk. GEUS kan ikke opfylde sparemålene for 2003 med mindre der allerede nu skrives til opsigelser - på grund af de lange opsigelsesvarsler.

Dårlige vibrationer

"Vi bryder jo ikke sammen, fordi vi skal af med 15 medarbejdere ud af 335, men i et femårigt perspektiv er det en alvorlig nedskæring, fra 141 mio. kr. til 104 mio.

kr." vurderer Martin Ghisler.

Processen fra de første meldinger i slutningen af december om store nedskæringer og frem til offentliggørelsen af Finanslovsforslaget beskriver Martin Ghisler som "ubeskriveligt ringe".

"Vi er blevet nødt til at håndtere situationen fortroligt i en lang periode uden at kunne drøfte den hverken med chefer eller medarbejdere. Det har givet meget dårlige vibrationer."

I øvrigt bliver de tidsbegrænsede ansatte på GEUS ikke behandlet ringere end de fastansatte medarbejdere. De ryger altså ikke pr. automatik ud først. "Vi retrækker at holde på de bedste - også selv om de er på en midlertidig, eksternt bevilling. Ellers ville der til sidst ikke være unge mennesker tilbage hos os. Vi vurderer situationen samlet," slutter direktøren.

mt

En bet for erhvervspolitikken

Besparelserne i vindenergiforskningen kommer helt uventet og vil ramme såvel industrien som Risø

Besparelserne er en barsk omgang for Risø og hele vindenergi-forskningen. Foruden selve nedskæringen på finanslovsbevillingen, som i 2005 vil beløbe sig til 22-23 mio. kr. ud af et samlet budget på 245 mio. kr., rammes Risø desuden af en kraftig nedgang i de eksterne indtægter og bortfald af programbevillinger - alt sammen som en følge af de hårde nedskæringer på hele miljøområdet. Alene i 2002 kan disse afledte besparelser løbe op i 20 mio. kr.

Omtrent halvdelen af Risøs forskning ligger inden for energiområdet. Forsk-

ningsstationen har traditionelt haft et tæt samspil med Energistyrelsen og diverse energiforskningsprogrammer, som nu falder helt eller delvist væk.

Sidste ord ikke sagt

"Besparelserne er helt uventede, og nogle af dem vil ramme hele den danske erhvervspolitik meget hårdt. De bebudede nedskæringer på vindenergiområdet kan ikke undgå også at reducere de ganske betydelige erhvervsmæssige muligheder, der ligger i vindenergi," siger **Jørgen Honoré**, vicedirektør for Risø.

Beskæringerne er "ikke langvarigt levedygtige", siger han og forudser, at det sidste ord ikke er sagt i denne sag. "Risø og helt sikkert også erhvervslivet vil nu gå i dialog med regeringen. Det er mit bud, at erhvervslivet så langt fra vil acceptere de her nedskæringer."

På kort sigt vil ingen blive afskediget på Risø. "Vi holder på vores folk så længe vi kan, vi jo har planlagt en ekspansion netop på vindenergiområdet," slutter Jørgen Honoré.

mf

Dansk jordbrugsforskning truet

Det er meget, meget let at ødelægge eller nedlægge forskningsgrupper; det tager lige præcis seks måneders opsigelsesvarsel. Men det tager 5-10 år at opbygge gode miljøer igen, siger direktøren for Danmarks Jordbrugsforskning, Arne Jensen

Hvis det går som bebudet i regeringens forslag til Finanslov for 2002, skal Danmarks Jordbrugsforskning, DJF, "kun" spare 28 mio. kr. i år ud af et samlet budget på 560 mio. kr. "Kun" skal ses i forhold til besparelsesmålene for 2003 - 2005: Reduceringen af jordbrugsforskningen i DJF-regi løber op i 20-25%.

Med besparelser i den størrelsesorden kan det ikke udelukkes, at hele forskningsområder og -centre må nedlægges på trods af, at de seneste års udvikling på fødevarerområdet har vist, at jordbrugs- og fødevarerhvervet har et stort behov for en styrket offentlig forskning, siger **Arne Jensen**, direktør for DJF.

Velfærden på spil

"Det er en meget alvorlig situation for DJF som sektorforskningsinstitution i Fødevarerministeriet. Jeg kan ikke forstå, at regeringen og det offentlige har råd til

at lade være med at investere i forskning, udvikling og højere uddannelse. Det er en væsentlig forudsætning for, at vi fortsat kan have et velfærdssamfund," siger Arne Jensen.

Det er lidt for tidligt at sige noget om de øjeblikkelige konsekvenser af sparekravet for DJF, men sikkert er det, at de 28 mio. kr., DJF skal spare, svarer til 50 årsværk - og det tal skal ganges med faktor 5-6, hvis det bebudede fremtids-scenario bliver en realitet.

Trykket, men fattet

"Det er meget, meget let at ødelægge eller nedlægge forskningsgrupper - det tager lige præcis de seks måneder, som gælder for et opsigelsesvarsel. Men det tager 5-10 år at opbygge gode forskningsgrupper, dog under forudsætning af at der overhovedet findes forskere, som er villige til at arbejde under danske forhold.

Det er ufornuftigt for fremtiden," siger en forundret Arne Jensen.

Arne Jensen sætter sin lid til at få del i de 400 mio. kr., der er sat af til særlige forskningsformål, dog velvidende at det ikke er de store beløb, der kan hentes der. Dertil kommer en pulje penge, der er sat af til tværfaglig forskning i fødevarer og sundhed. "Men hvad hjælper det at investere til næste år, når forskere og teknikere er fyret?" spørger han.

I DJF overvejer man nu hvilke effektiviseringer og driftsbesparelser, der skal sættes ind med her og nu. På længere sigt kan der blive tale om strukturelle ændringer og sammenlægninger af områder.

Efter en rundtur til alle DJF's centre i Foulum, Årslev, Flakkebjerg og Bygholm karakteriserer Arne Jensen stemningen som "trykket, men fattet".

mi

Farmaceuter: Unge forskere, tak

Væk med cigarkasserne

Det løfte holder politikerne, men pengene fra udløbne programmer forsvinder jo også fra forskningen, siger formændene for forskningsrådene. De får kun halvdelen af deres ønskeliste opfyldt - og nu trykker de på alle alarmknapper

"Nu må vi se penge på bordet. Ellers mister partierne bag forskningsforliget deres troværdighed i forskerverdenen", siger formændene for de seks statslige forskningsråd i en fælles kommentar til finansloven.

"I maj 2000 indgik alle Folketingets partier et fireårigt forskningsforlig. Lige siden har vi fået besked på at væbne os med tålmodighed. Nu hører vi, at finanslovsforslaget for 2002 også skal betragtes som en nødløsning. Dertil er der kun at sige, at hvis vi ikke får et klart signal om, at der kommer en markant økonomisk saltvandsindsprøjtning - og at den kommer i 2003 - vil mange af de bedste unge forskertalenter vælge at søge andre græs-gange".

Væk med cigarkasserne

Rådsformændene anerkender, at politikerne holdt et løfte i årets finanslov: Væk med cigarkasserne.

Politikerne holdt løftet ved at flytte nogle penge over den særlige fondsfunktion (bredere temaer til større tværgående forskergrupper o.lign.) og fra forskningsprogrammerne (snævre cigarkasser). Det betyder, at forskningsrådenes "frie midler" vokser fra ca. 450 mio. i 2001 til 600 mio. kr. i 2002. Det er den positive nyhed.

Den negative nyhed er så, at det hele er et nulsumsspil: Der sker blot en omfordeling; der kommer altså ikke nye forskningspenge i spil i 2002.

"Finanslovsforslaget for 2002 viser ganske vist en mindre stigning i rådernes frie midler i forhold til katastrofeåret 2001. Det vil vi da gerne kvittere for - selvom der reelt ikke er tale om et løft, men om programmidler, der konverteres til frie midler", konstaterer formændene for de seks statslige forskningsråd i en fælles udtalelse.

Rådernes samlede midler falder drastisk fra 2003

"Vi er naturligvis glade for, at regeringen konverterer nogle af 'cigarkasserne' til frie midler, fordi det giver større konkurrence og dermed bedre forskning for pengene. Men stigningen ændrer ikke på, at forskningsrådenes samlede midler falder drastisk".

Udsigterne fra 2003 og frem er dystre: "Løfter vi nu blikket lidt og ser på de økonomiske rammer, finanslovsforslaget

samlet set tilbyder dansk forskning, er situationen simpelthen katastrofal. Forskningen udsultes. Det er ikke blot farligt for Danmarks konkurrenceevne. Selve grundlaget for vidensamfundet smuldrer! Her ligger forskningsrådene helt på linie med Danmarks Forskningsråd, universiteterne, sektorforskningen og organisationer som Dansk Industri og Lægemedelforeningen, der også er stærkt bekymrede over udviklingen", udtaler rådsformændene.

700 mio. mod 1400 på ønskelisten

I Forskningsforum - bestyrelsen for for alle forskningsrådene - er begejstringen over årets nulsumsspil begrænset. De samlede bevillinger på 700 mio. kroner til området i 2001 er langt fra de gyldne år i 1997-98, hvor de samlede bevillinger i systemet var oppe på 1000 mio. Siden er programmer udløbet og disse penge fornyes ikke i bevillingerne.

Årets 700 mio. kr. er faktisk kun halv-

De frie fondsmidler

Forskningsrådenes almindelige fondsfunktion - de frie midler - skal inden for fagområderne bevilge penge til projekter af høj kvalitet. Årets midler til rådsfordeling ser således ud i mio. kr.:

- Naturvidenskab	162
- Sundhedsvidenskab	127
- Teknik	114
- Humaniora	78
- Jordbrug/veterinær	60
- Samfundsvidenskab	60

(kilde: regeringens finanslovsforslag)

Hertil kommer så 83 mio. kroner i 2002 til i den særlige fondsfunktion til "større tværgående forskergrupper" samt tværrådslige initiativer. Disse midler opfatter rådsystemet som delvis "frie" i modsætning til de snævre programmer, der er politisk øremærkning til snævre, strategiske initiativer. Det var en politik, som voksede vildt i perioden 1995-90, bl.a. var tidl. forskningsminister Jytte Hilden særdeles dygtig til at finde penge til programmer.

delen af Forskningsforums ønskeliste for et rådssystem med en volumen, som delvis kan opfylde de kvalificerede ansøgere. I dag er systemet præget af, at kun en brøkdel får positivt tilsagn. På ønskelisten står der 1100 mio. kr. til "fri" rådsfordeling og 300 mio. kroner til særlige fondsfunktioner (til bredere temakredse).

Den ukendte faktor: 400 mio.' puljen

Februars politiske forhandlinger om finansloven kan dog resultere i et mindre, engangsløft til rådssystemet.

I regeringens foreløbige udmeldinger om fordelingen af 400 mio. kr.'s puljen til forskning og IT har regeringen peget på, at "den frie forskning" skal have en andel. Rygter har sagt, at en relativt stor del heraf skulle gå til rådssystemet: Alt mellem 100-250 mio. alene til rådssystemet har været nævnt - alt efter hvem man talte med.

Det er angiveligt denne pulje, som regeringen henviser til, når det hedder sig, at universiteterne får nogle af de forskningspenge retur, som finansloven sparer. Besparselserne på universiteterne er således take-and-give, hvor pengene skal ind og vende i rådssystemet. Men har kan andre end universiteterne - fx sektorforskningen - også få en andel.

Vækstlaget truet

De seks rådsformænd har dog ikke tid til at vente på særpuljer, men efterlyser et klart signal her-og-nu fra den nye regering om, hvad man vil med forskningen:

Rådsformændene konstaterer, at nedskæringerne først og fremmest rammer selve vækstlaget, den unge generation. Det kan ikke undgå at ramme både kvaliteten og omfanget af undervisningen. Samtidig vil det forstærke manglen på højt kvalificeret arbejdskraft inden for vækstområder som f.eks. sundhed, bioteknologi, informationsteknologi, miljø- og energiteknologi og ingeniørfagene.

"Regeringen må gøre sig klart, at mange dygtige unge forskere har mistet tålmodigheden. De søger til lande, der har sat forskningen på dagsordenen. Og som derfor kan tilbyde bedre arbejdsbetingelser i form af faste stillinger eller højere løn".

jø

Benchmarking - slut

FORSKERforum 148 havde en kritisk omtale af en rapport om benchmarking "Bare et metocestudie", som i 149-151 blev fulgt op af kritiske kommentarer fra fagfolk og i 151 af svar fra Analyseinstituttet for Forskning (AfF). Ser man nærmere på dette forløb tegner der sig et interessant billede. Kritiske kommentarer bliver tilbagevist af AfF med begrundelser som at kritikerne ikke har forstået intentionerne med analysen, har misforstået den anvendte model (DEA) osv. Vi finder tværtimod at det er gennem kritik og diskussion at vi bliver bedre til at håndtere relevante problemstillinger vedrørende forskningsudvikling, -evaluering og -politik.

Den kritik, vi har fremført, fejles af bordet på denne måde i sidste nummer af Forskerforum i et indlæg af **forskningsleder Peter Mortensen**, som ikke forholder sig til de konkrete kritikker af rapporten. Vi vil blot en sidste gang fremlægge tre centrale punkter vi har til rapporten og som ikke blev kommenteret i svaret fra Peter Mortensen.

- Det forhold, at vi diskuterer rapporten som et bidrag til forskningsevaluering er, uanset hvad Peter Mortensen skriver, ikke noget vi selv har fundet på. Rapporten nævner allerede i det korte resumé at "DEA-metoden er velegnet til at evaluere universitetsinstitutter i Danmark" (side 4) og i indledningen "rapporten illustrerer en metode til evaluering af forskning" (side 8). Dette er i øvrigt helt på linie med den generelle debat om forskning og forskningsevaluering. Eksempelvis kan nævnes at OECD og udenlandske centre for forskningsanalyse som SPRU betragter benchmarking som et muligt element i forskningsevaluering.

- Vi påpeger endvidere at rapporten viser en for et videnskabeligt arbejde kritisabel udeladelse ved ikke at inddrage den tidligere debat om brug af DEA modellen til forskningsevaluering og begrænser derved sine konklusioner unødigt.

- DEA-analysen benytter en algoritme der tilgodeser de enkelte institutters særlige profil. Når der alligevel indsættes restriktioner på vægtene for at give større

vægt til "kvalitetsartikler (side 48), er det relevant at diskutere hvordan kvalitetsartikler udvælges. Det er en problemstilling som alle, der har arbejdet med publikationsopgørelser kommer ud for. Vi påpeger at rapportens klassificering af de videnskabelige tidsskrifter er arbitrær og behæftet med fejl, hvis kriteriet udelukkende er om der benyttes peer review eller ej. Det gør placeringen i forskellige kategorier upålidelig og indvirker på datagrundlaget for de foretagne beregninger. Uanset hvor fremragende en økonomisk beregningsmodel man anvender har vi svært ved at tro, at den ikke forudsætter pålidelige data!

Så flere spørgsmål står stadig ubesvaret tilbage efter Peter Mortensens påstand om at vores kritik er irrelevant og ikke korrekt.

Finn Hansson og Frode Frederiksen, Institut for Ledelse, Politik og Filosofi.

Replik: Elektronisk Bibliotek

Med undren læste jeg artiklen i FORSKERforum nr. 151 om **Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF)**. Min undren skyldes det, der ikke nævnes. Artiklen handler om forskningsformidling. Men der fokuseres på et system til formidling af dansk offentligt finansieret forskning, og det er efter min mening at forskyde fokus. En dansk forskningsdatabase kan være nyttig nok, og opgaven at drive og udvikle den kan placeres i DEF eller tilsvarende. Men den absolut vigtigste opgave for danske forskningsbiblioteker, og dermed for DEF, er at importere forskningsresultater fra udlandet og stille dem til rådighed for forskning og undervisning på universitetsniveau. Det er også den opgave en pæn del af DEFs midler er brugt til; blot nogle få eksempler: udbygning af it-infrastruktur, medfinansiering af licenser på elektroniske tidsskrifter, udvikling af et

adgangskontrolsystem så forskere og studerende kan få adgang til de danske forskningsbibliotekers ressourcer uanset hvor de befinder sig, støtte til udvikling af fagligt definerede web-indgange til information ("fagportaler").

I artiklen fremføres den kritik at der er gået for meget bibliotek og for meget Kulturministerium i DEF. Uanset om der er tale om trykt information eller om information i digital form skal der gøres et arbejde for at gøre informationen tilgængelig. Det er bibliotekernes opgave, og hvorfor skulle forskere bruge tid på det, når der er andre til det? Noget andet er at der er vigtige prioriterings-spørgsmål i denne sag. Et eksempel er spørgsmålet om hvor mange ressourcer der skal bruges til at digitalisere gammelt materiale og hvor mange der skal bruges til at give adgang til aktuel information. Det er et spørgsmål som bibliotekerne ikke selv

kan eller bør afgøre, brugernes syn på det har eller bør have afgørende vægt. Men valget står altså ikke mellem forskerne på den ene side og bibliotekerne på den anden.

Hvad angår Kulturministeriets rolle er det rigtigt at DEFs sekretariat er placeret i Biblioteks-styrelsen under Kulturministeriet. Men de fleste medlemmer af DEF's styregruppe kommer fra institutioner under Videnskabsministeriet. Bortset fra det mener jeg, at alle - ikke mindst brugerne - kan være tilfredse med at der findes mindst ét ministerium som har til opgave at fokusere på biblioteker og udvikling af dem som del af fundamentet under dansk forskning og højere undervisning.

Svend Larsen, vicedirektør, Statsbiblioteket i Århus

Sektorforskningen: Hvad ministeren gerne vil høre...

Er der en skjult dagsorden, når sektorforskningen mistænkeliggøres, spørger GEUS' vicedirektør

Det er for tiden "in" at sætte spørgsmåltegn ved sektorforskningens berettigelse: mange politikere gør det, mange universitetsfolk, og her på det sidste også dele af ATV-systemet. Det er ikke blot avisstof. Som medlem af DM har jeg de senere år ofte i Magisterbladet og FORSKERforum set indlæg, der er præget af dyb skepsis overfor sektorforskningen - ofte i form af bekymring for dens "uafhængighed". Således er den nye rektor for DTU, Lars Pallesen, citeret for udtalelsen: *"Jeg har selv været ansat i sektorforskningen, og det er min erfaring, at forskningen i sektorforskningen er afhængig af, hvad ministeren gerne vil høre ..."* i januarnummeret af FORSKERforum.

Nu skal sektorforskningen så have endnu en tur i manegen i det cirkus, som dansk forskningspolitik i betænkelig grad ligner bl.a. takket være de hyppige ministerudskiftninger og ressortomlægninger, og jeg har en fornemmelse af, at mange kræfter i det danske samfund forestiller sig, at det bliver sidste optræden og ligefrem ser frem til SFI'ernes møde med de vilde dyr. Opfattelsen af sektorforskningen som utroværdig er vanskelig at tage alvorlig.

Vi rådgiver naturligvis for at delagtiggøre andre i vores viden. Ikke for at kunne snakke en minister efter munden. Lars Pallesens udtalelser er en hån, og aldeles udokumenterede. Som tidligere direktør for Serumintitutet burde han enten have mere dybsindige ting at meddele om sektorforskningen eller vilje til at gribe dybere i egen barm.

Skjult dagsorden?

Hvad rører der sig i hovedet på Lars Pallesen og alle de andre (f.eks. ATV), der beklikker sektorforskningen? Generaliseringer af den type kan næppe være baseret på indgående kendskab til alle sektorforskningsinstitutioner. Jeg kender kun GEUS indgående samt nogle få andre overfladisk, men jeg har ikke endnu set en analyse af sektorforskningen, som har kunnet danne grundlag for en generaliserende mistænkeliggørelse så udbredt som kan opleves p.t. I vore sektorforskningsinstitutioner er der opsamlet en viden, som udgør en del af grundlaget for samfundets funktionalitet og rigdom. At stille spørgsmåltegn ved sektorforskningens seriøsitet og dermed dens eksistensberettigelse tjener ikke samfundets eller sandhedens interesser. Hvis interesser så? Læsernes gætteri kan være ligeså gode som mine.

GEUS og omverdenen

I de kommende måneder skal der så laves en gennemgang af sektorforskningen, og et af hovedformålene vi formentlig være at under-

søge hvordan sektorforskningsinstitutionerne kan bidrage mere til kandidat- og PhD-uddannelserne.

Mere? De store sektorforskningsinstitutioner indgår allerede med vægt i den akademiske fødekæde og gør det af lyst og engagement så langt de økonomiske rammer gør det muligt. GEUS er den institution i Danmark der varetager den anvendte geologi. Universitetets kandidater kommer til os i en jævn strøm. Mange bliver hængende, nogle går tilbage til universitetet (f.eks. som professorer), andre videre til industrien. Geologer, der har fået deres oplæring i anvendt geologi på GEUS, befolker amterne og industrien i ind- og udland. Myndigheder og erhvervsliv efterspørger vores rådgivning fordi vi ved noget ingen andre ved. Vi samler og nyttiggør data, som repræsenterer en umådelig økonomisk indsats i forbindelse med udnyttelsen af ressourcerne i undergrunden, de være sig brændbare eller drikkelige. Nok energiråstoffer og rent grundvand: vil nogen hævde, at disse ressourcer ikke er af national vigtighed? Den funktion, som jeg har beskrevet har et hvilket som helst samfund brug for. Det er svært at forestille sig, at de problemer ATV-institutterne eller universiteterne måtte have kan løses ved at lægge sektorforskningen for had. Hele forskningsverdenen vil tabe ved det og det kan vel ikke være målet. Det ville klæde vore kritikere at koncentrere sig om løsningen af deres egne problemer. Det har vist sig nødvendigt for alle samfund at opbygge offentligt financerede forskningsinstitutioner, som er uafhængige af universiteterne. Hvor ville universiteternes uafhængighed være, hvis de skulle varetage sektorforskningens opgaver. Sektorforskningen kan naturligvis ikke have samme grad af uafhængighed som universiteterne, som f.eks. forskningsfrihed ved vlag af emner. Vi ønsker afhængighed, men i form af en forpligtelse til at tjene samfundets tarv i valg af forskningsemner såvel som i metoder.

GEUS som eksempel

Med dette indlæg vil jeg forsøge at tegne et billede af min egen institutions rolle i samfundet, det civile såvel som det akademiske ved hjælp af et eksempel.

Vi hedder GEUS, kortform af Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse, og blev skabt gennem sammenlægning af DGU (Danmarks Geologiske Undersøgelse) og GGU (Grønlands Geologiske Undersøgelse) i 1995. Vores mission er beskrevet i Bekendtgørelse om Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse således: "Formålet med GEUS' virksomhed er at opbygge, anvende og udbrede viden om de materialer, processer og sammenhænge, der er af betydning for ud-

nyttelsen og beskyttelsen af de geologiske naturværdier i Danmark og Grønland". Forrest blandt vore visioner står: "GEUS skal være en internationalt anerkendt, og på udvalgte områder førende, forsknings- og rådgivningsinstitution inden for miljøgeologi, vandsourcer, energi og mineralske råstoffer".

Som eksempel på GEUS' arbejde - og jeg tør godt sige nationale betydning - vil jeg tage rollen i **energiefterforskningen**, et vigtigt element i energisektoren. DGU's direktør fra 1917 til 1937 hed Victor Madsen, cand. polyt. anno 1887 og bryggerikemiker indtil han i 1889 (året efter DGU's formelle fødsel) kom til DGU. På hans initiativ blev de første geofysiske målinger foretaget i Danmark i 30'erne og som et resultat af hans initiativ blev der lovgivet om råstofferne i undergrunden. Geofysiske metoder er altafgørende i efterforskningen efter energiråstoffer i den dybe undergrund.

Theodor Sorgenfrei blev statsgeolog i DGU i 1954. Undergrundsarkivet med bl.a. de mange dyrt opnåede borekerner fra den danske undergrund blev nationens hukommelse, som Sorgenfrei og hans medarbejdere opbyggede deres "dybe" viden på grundlag af. Sideløbende hermed udbyggedes - også med Sorgenfrei som primus motor - DGU's viden om grundvandet i Danmark. Et værdifuldt datamateriale blev opsamlet og en uvurderlig viden blev opbygget. Den går i arv i institutionen og udgør sammen med data opsamlet gennem mere end 100 år GEUS' to væsentligste kapitaler.

Energiområdet er også i dag centralt for GEUS' arbejde. I Danmark har GEUS' **rådgivende rolle** selvsagt været på myndighedssiden siden dannelsen af Dansk Undergrundskonsortium. Med en modspiller som Mærsk er det vigtigt, at myndighedssiden er klædt på. De erfaringer der blev høstet i Danmark er siden blevet brugt i forbindelse med efterforskningen af olie også i Grønland, og på Færøerne (de senere år i samarbejde med en færøsk søsterorganisation) og GEUS har i dag et indgående kendskab til undergrunden i hele det nordvesteuropæiske og nordatlantiske område.

Vicedirektør Kai Sørensen, GEUS

OK: De særlige universitetskrav?

Af LEIF SØNDERGAARD, medlem af AC's forhandlingsdelegation på undervisnings- og forskningsområdet

Den generelle AC-statsoverenskomst blev forliget på 7,5 pct. over tre år, to ekstra feriefridage m.m. I ly af det resultat afsluttede AC's særlige forhandlingsdelegation på universitets- og forskningsområdet (UFU) sine forhandlinger med Finansministeriets personalestyrelse (FM-ps).

Udgangspunktet for forhandlingerne var ikke let. Finansministeriet mente ikke umiddelbart, at der var udestående problemer på UFU-området, og præsenterede derfor ikke krav. I forlængelse heraf blev alle vore krav totalt afvist i første omgang.

Forhandlingerne startede så at sige fra *scratch*; der måtte forhandles kraftigt for fagforeningernes krav. I forløbet lykkedes det så at opnå vis forståelse for vore krav i Finansministeriet, så der kunne landes på en aftale.

Aftalen indebærer at der afsættes **16 mill. kr. til at indføre ph.d.erne i AC-overenskomsten**. Den endelige model for, hvordan det skal foregå, afhandles i løbet af 2002 med mulighed for at eventuelle udgifter ud over det afsatte beløb kan dækkes af AC's restpulje. Derudover endes man om at opskrive lønramme 38 klassificeringer med 25 styk, så der herfter vil være 255.

Kravet om **forhøjelse af adjunkt- og lektortillæg** blev blankt afvist med henvisning til ny løn. På baggrund af vores indvendig om at ny løn ikke virker på UFO området, enedes man om at gennemføre en undersøgelse af hvordan den nye lønsystem virker på UFU-området

Vi forudser, at resultatet af undersøgelsen beviser, at ny løn ikke virker, og at området så vil have Finansministeriets opbakning til at sætte mere gang i brugen

af tillæg i ny løn. Vel at mærke ikke som individuelle tillæg, som ikke er egnede på UFU området, men efter generelle forhåndsaftalte kriterier.

Som led i møderækken blev der også afholdt et møde med Videnskabsministeriet. Det blev arrangeret efter at Finansministeriet blankt havde afvist fagforeningernes **krav om fjernelse af UFU-områdets undtagelse for merarbejdsaftalen** i overenskomsten, krav om særligt tillæg til midlertidig ansatte (for at give incitament til at begrænse brugen af disse), krav om sabbatical ordning og krav om særlig kompetenceudvikling på UFU-området.

Under diskussionen af afvisningerne enedes man om at søge at løse de bagvedliggende problemer i samarbejde med Videnskabsministeriet. Under forhandlinger fik vi tilsagn om, at ministeriet ville tage problemerne med den voksende brug midlertidige ansatte og de forskellige sammenhænge mellem forskning, undervisning og administration op. Den opfølgning kommer til at ske gennem en oprioritering af arbejdet i følgegruppen vedr. stillingsstrukturen fra 2000.

Endelig endes man også om at nedsætte en arbejdsgruppe vedr. kompetenceudvikling på UFU området. I den sammenhæng har vi nævnt sabbaticalordninger om problemet med employability.

Endelig har AC fået et krav opfyldt vedr. en mindre pulje (1 mio. kr.) til lønforbedringer til universitetsadministratorer.

Om det samlede forlig er godt eller dårligt afhænger af forventningerne! Der har været stillet forventninger til reallønsforbedringer. Det er vanskeligt at sige,

om forliget opfylder det.

Men der er den ekstra krølle, at de ekstra særlige feriedage (feriefridage) kan udbetales, hvis der ikke bliver tid til at afvikle dem - hvilket vil være den typiske situation på UFU området. (Hvis de medregnes i den generelle lønstigning reguleres lønnen med 6,35% i den tre års OK-periode.)

På UFU-området har man talt om, at der ikke bare skulle være reallønssikring, men relative lønstigninger i lønnen i forhold til andre grupper, så området bliver mere konkurrencedygtigt i forhold til den private sektor. Det fik vi ikke, idet et vigtigt krav fra alle hovedorganisationer har været at bevare reguleringsordningen. Reguleringsordningen er imidlertid skruet sådan sammen at den altid sikrer en lønstigning, der er lidt mindre end på det øvrige arbejdsmarked. Faktisk har AC regnet ud at reguleringsordning pr 1/4 2002 bliver -0,09%, så der bliver altså trukket fra i den regulering, der er aftalt i forliget på 1,26% pr. 1 april i år!

Hvis vi således skal have forventninger om at indhente bare lidt af lønefterslæbet på UFU-området i forhold til den private sektor må reguleringsordningen fjernes ved næste overenskomst.

På UFU-området ser forliget umiddelbart tyndt ud i forhold til de oprindelige krav, men forhandlingsdelegationen hørte i Videnskabsministeriet en oprigtig vilje til at løse de problemer, der ligger bag vore krav om beskyttelse af forskningstiden, for mange løst ansatte og universitetslæreres kompetenceudvikling. Det er i hvert fald et afsæt for det videre forløb.

Sidste nyt:
www.forskeren.dk

Kan Grundtvig lide universiteter?

20 års standardforringelser på universiteterne skyldes, at universitetsmiljøet har meget svært ved at stille offensive og konstruktive krav til det politiske system. Og så skyldes det, at hverken bønder eller arbejdere elsker universiteter ...

Af fysiklæktor JENS HØJGAARD JENSEN, RUC

Regeringens første udspil til finanslov på universiteterne - **grønt-høsteren** - kom i forlængelse af 20 års fortsatte standardforringelser på de danske universiteter - kun afbrudt af en midlertidig opbremsning i starten af 90'erne (med Ole Vig Jensens plan "Universiteter i vækst").

For 20 år siden var der i runde tal en folkeskolelærer for hver 10 elever, en gymnasielærer for hver 10 elever, en naturvidenskabelig universitetslærer for hver 7 studerende og en humanistisk eller samfundsvidenskabelig universitetslærer for hver 14 studerende. Nu er der heldigvis stadig en folkeskolelærer og en gymnasielærer for hver 10 elever. Hvorimod en naturvidenskabelig universitetslærer nu om dage skal løbe 14 studerende op og en humanistisk eller samfundsvidenskabelig universitetslærer 28.

Hvorfor har en sådan standardsænkning fundet sted for specielt universiteterne? Hvorfor diskuteres forskellen mellem handelsskolernes 45.000 kr. per elev og det almene gymnasiums 60.000 kr. per elev og ikke springet til de 24.000 kr. per universitetsstuderende i humaniora og samfundsvidenskab? Hvorfor lægges der i finanslovsudkastet fortsat op til politisk mishandling af universiteterne? Og hvorfor har de relative standardforringelser af universitetsundervisningen i lange tidsrum været større i Danmark end i de øvrige vesteuropæiske lande, bortset fra England?

Svarene må enten skulle findes i særlige forhold i det danske universitetsmiljø eller i særlige forhold i Danmark. Eller begge dele.

Det ene svar handler om universitetsmiljøet:

Det danske universitetsmiljø har meget svært ved at stille offensive og konstruktive krav til det politiske system. Man taler kun med én stemme, når det drejer sig om at forsvare status quo. Jeg har bl.a. oplevet det som medlem af DM's universitetslærerafdelings bestyrelse i to perioder tilbage i henholdsvis 70'erne og 80'erne. Hvis vi f.eks. dengang havde kunnet stå sammen om en

enkel politik, der krævede, at undervisningsstandarderne på universiteterne blev fastholdt på niveau med det øvrige uddannelsessystem, og at behovet for forskning udover de undervisningsbegrundede behov skulle tilgodeses via forskningsrådsbevillinger, havde vi formentlig været bedre kørende end vi er.

I stedet vogtede de nye og de gamle universiteter gensidigt på hinanden, humaniora og naturvidenskab gensidigt på hinanden o.s.v., således at vi alene kunne stå sammen om et defensivt forsvar af den såkaldte UFA-norm. Tiltroen til universiteterne i offentligheden og i det politiske system ville øges, hvis vi var bedre organiserede og mindre splittede. Men desværre er universitetsmiljøet i Danmark svagt og dårligt organiseret. Så vi løber til pressen fra hvert sit hjørne af universitetsverdenen med hvert sit specialproblem. Fremfor for at kunne fremføre overordnede krav på universiteternes vegne, som der kunne tages sammenhængende politisk stilling til.

Mit andet svar på, hvorfor specielt universiteterne behandles så dårligt i specielt Danmark, handler om Danmark:

Hverken bønder eller arbejdere elsker uden videre universiteter. Og det er svært at befri sig fra den tanke, at de historiske og erhvervsmæssige forhold i jantelovens og Grundtvigs fædreland giver særlig grobund for antiintellektualisme og universitetsmodvilje.

Ikke bare i Danmark er det måske værd at analysere de politiske modsæt-

ninger mellem mennesker, der skyldes deres større eller mindre ekspertise, sammenholdt med de politiske modsætninger, der skyldes deres flere eller færre penge. Hvad er værst, at være rig og uinformet eller fattig og indseende? Hvis fattigdommen er stor er det sidste selvfølgelig værst. Men hvad nu, hvis der ikke er tale om direkte nød?

Så er det måske mere både marginaliserende og ydmygende at blive regnet for eller være dum, end det er at være forhindret i at køre på første klasse. Og så er janteloven måske et udtryk for, at der i samfundet finder en kamp

om "merinformation" sted, som der gør det om merværdi. En kamp som universiteterne stadig står centralt i ved at forberholde lyset for de lærde på en måde, der måske ikke gør folkelig skepsis ubegrundet.

I Danmark, ikke blot Grundtvigs, men også Julius Bomholdts fædreland, hvor almue har skullet gøres til folk, og hvor ikke blot politik og økonomi men også uddannelse og kultur omfattes af demokratiske lighedsideal, kan den folkelige skepsis over for universiteternes elitære tilbøjeligheder godt tænkes at være større end i de fleste andre lande. Ikke fordi de danske universiteter er mere elitære end universiteterne andre steder. Men på grund af en højere grad af skuffede forventninger hos den danske befolkning til muligheden af ikke-elitære universiteter.

I forhold hertil bør universiteterne som de samfundsinstitutioner de er, og af egen interesse, åbne sig mere mod det danske samfund end tilfældet er. Men samtidig må vi kræve at blive respekterede og undlade at snobbe nedad. Med de nuværende forstærkede populistiske strømninger i Danmark er det netop vigtigt, at de danske universiteter på trods af deres trængthed insisterer på, at arven fra oplysnings-tiden både drejer sig om demokratisk lighed og oplysning. Og at oplysningen ikke skal ofres på ligemageriets alter. Tværtimod forestår der tydeligvis en kamp for at forsvare "lyset" som universiteternes hjerteblod.

Af hensyn til samfundet.

Videnskab er den institutionaliserede kunst at undersøge. Den skaber de nødvendige informationer for en systematisk forståelse af vores fysiske og menneskelige omgivelser. Teknologi derimod er anvendelsen af videnskabelig viden til løsning af sociale og økonomiske problemer. Videnskabeligt fremskridt har været et særligt vigtigt middel i udviklingen af de nye teknologier. Videnskab og teknologi har bidraget uvurderligt til at forbedre vores levestandard - forstået ud fra økonomisk udvikling, tilvejebringelsen af sundhedspleje, opgraderingen af vores infrastruktur, og formindskelsen af natur- og menneskeskabte katastrofers virkninger.

Det betyder, at vi nu har indset, at fremtiden ikke bare er fortidens og nutidens naturlige udvidelse. Det er videnskabelige landvindinger og teknologiske gennembrud, der danner og former fremtiden. Menneskets hjernekapacitet kan inddeles i to overordnede kategorier. Den ene har at gøre med processerne at analysere, forstå, selektere og foretage vilkårlige vurderinger. Den anden omfatter evnen til at skabe nye ideer ved hjælp af vores opfattelses- og forestillingsevner.

Faktisk udgør denne kreative hjerne motoren for innovationer og gennembrud, ligesom den understøtter den menneskelige civilisations fremgang.

Jeg vil gerne opregne en liste over **fem ting, man ikke skal gøre**, hvis man i forskningssammenhæng har til hensigt at realisere sit kreative potentiale. Hvem ved - måske kan det endda medvirke til, at du en dag får tildelt en nobelpris.

1. regel: lad dig ikke holde tilbage af begrænsningerne i din egen erfaring. Hvis du lader dig bremse af sociale konventioner eller omstændigheder, vil du ikke bemærke muligheden for et dramatisk fremskridt, når den byder sig. Ser man tilbage på nobelprisens historie, lægger man mærke til, at de fleste pristagere i naturvidenskab har fået deres priser for arbejde, de har lavet i 30-årsalderen. Jeg selv var 32, da jeg udviklede *Esakis tunneldiode*. Det, som jeg vil sige, er, at de unge er i stand til at se på tingene med klare øjne - deres syn er ikke sløret af sociale konventioner og tidligere erfaringer.

2. regel: lad dig ikke binde for meget af nogen autoritet på dit felt - f.eks. den store professor. Ved at slutte sig til en stor professor, risikerer man at tabe sig selv af syne og dermed give afkald på ungdommens uafhængighed. Den store professor får muligvis tildelt nobelprisen, men det er usandsynligt, at hans underordnede får den.

3. regel: lad være med at holde fast i det, du ikke har brug for. Det informationsorienterede samfund giver let adgang til en enorm mængde information. Pas på misinformation og dårligt organiserede information. Hjernen kan sammenlignes med en pc'er med et energiforbrug på omkring de 25 watt. Set ud fra hukommelseskapacitet eller processeringshastighed har menneskets hjerne ikke forandret sig nævneværdigt siden oldtiden. Derfor er vi nødt til hele tiden at tilføre og slette information, og vi bør kun gemme de informationer, der virkelig er nødvendige, og i en relevant form. Som universitetsrektor møder jeg mange forskellige mennesker og udveksler mange visitkort med dem. Jeg bestræber mig på at smide disse kort væk så hurtigt som muligt, således at jeg altid råder over et maksimum af tom hukommelsesplads. Nej, det passer selvfølgelig ikke ...

Den tavse politolog versus journalisten

4. regel: lad være med at vige tilbage for konfrontationen. For mange år siden kom jeg selv i konflikt med den virksomhed, jeg arbejdede for. Sommetider er det nødvendigt først og fremmest at tage hensyn til sig selv og forsvare sin egen position.

5. regel: glem ikke barndommens nysgerrighed - det er en uundværlig bestanddel i fantasien.

Nu, hvor jeg har fremsat de fem regler, lad mig til slut sige, at de i sig selv jo ikke er tilstrækkelige til at skabe de rette betingelser for succes. Det er såmænd bare et forslag til retningslinier. Held og lykke!

Kilde: THES 21-12-01. Oversættelse: Martin Aitken menlignes med en pc'er med et energiforbrug på omkring de 25 watt. Set ud fra hukommelseskapacitet eller processeringshastighed har menneskets hjerne ikke forandret sig nævneværdigt siden oldtiden. Derfor er vi nødt til hele tiden at tilføre og slette information, og vi bør kun gemme de informationer, der virkelig er nødvendige, og i en relevant form. Som universitetsrektor møder jeg mange forskellige mennesker og udveksler mange visitkort med dem. Jeg bestræber mig på at smide disse kort væk så hurtigt som muligt, således at jeg altid råder over et maksimum af tom hukommelsesplads. Nej, det passer selvfølgelig ikke ...

4. regel: lad være med at vige tilbage for konfrontationen. For mange år siden kom jeg selv i konflikt med den virksomhed, jeg arbejdede for. Sommetider er det nødvendigt først og fremmest at tage hensyn til sig selv og forsvare sin egen position.